

ACCOUNTING AND TAXATION

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК 658.532

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

Наталія Бондаренко; Ольга Бобирь

Дніпровський національний університет імені О. Гончара, Дніпро, Україна

Резюме. Провадження господарської діяльності без залучення грошових коштів не уявляється можливим, адже гроші беруть безпосередню участь у найрізноманітніших операціях підприємства, будь-то оплата орендних послуг чи виплата заробітної плати, забезпечення суб'єкта господарювання основними фондами чи закупівля сировини і матеріалів, перерахування дивідендів акціонерам чи оплата будівельно-монтажних робіт. Від збалансованості розміру надходжень грошей з їх подальшим витрачанням залежить успішність діяльності господарюючого суб'єкта, його здатність як фінансувати поточну діяльність, своєчасно погасивши заборгованість перед кредиторами, так і акумулювати кошти для подальшого інвестування в розширення виробництва. У зв'язку з цим важливою складовою економічного аналізу на кожному підприємстві є аналіз грошових коштів, головною метою якого є пошук напрямків оптимізації на основі оцінювання достатності формування, ефективності застосування, а також збалансованості вхідного та вихідного грошових потоків. Визначено етапи аналізу наявних грошових потоків господарюючого суб'єкта та з'ясовано, яка інформаційна база використовується під час його проведення. Найширшого використання серед індикаторів фінансового стану набули відносні показники ліквідності. Наведено характеристику показників ліквідності, узагальнено погляди вчених на визначення їх нормативних значень. Доведено, що основні складнощі виникають на етапі трактування отриманих результатів аналізу, адже в економічній літературі відсутні єдині граничні норми навіть для коефіцієнтів ліквідності, що призводить до неоднозначності оцінювання рівня успішності управління грошовими коштами, їх достатності для забезпечення платоспроможності підприємства. Відзначено, що одним з основних напрямків оптимізації руху грошових коштів є досягнення збалансованості обсягу додатного та від'ємного потоків. Охарактеризовано склад показників, що характеризують стан й ефективність формування грошових потоків та ефективність використання грошових коштів. Підкреслено, що обґрунтований та повний економічний аналіз грошових коштів створює умови для здійснення раціонального управління грошовими коштами, адже він допомагає відстежувати ключові тенденції розвитку підприємства, виявляти головні фактори, які на нього впливають, та будувати подальші прогнози.

Ключові слова: грошові кошти, аналіз, ліквідність, грошові потоки підприємства, управління.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.03.058

Отримано 29.02.2024

UDC 658.532

METHODOLOGICAL APPROACHES TO ANALYZING CASH FUNDS OF ENTERPRISES

Natalya Bondarenko; Olga Bobyr

Oles Honchar Dnipro National University, Dnipro, Ukraine

Summary. Conducting economic activities without attracting cash funds is not possible, as money plays a direct role in a variety of enterprise operations, whether it's paying rent, and salaries, providing the enterprise with

fixed assets, purchasing raw materials, distributing dividends to shareholders, or paying for construction and installation work. The success of a business entity's activities and its ability to finance current operations while timely repaying debts to creditors and accumulating funds for further investment in production expansion depend on the balanced size of cash inflows and outflows. Therefore, the analysis of cash funds is an important component of economic analysis at every enterprise, aimed at finding ways to optimize based on evaluating the sufficiency of formation, effectiveness of application, as well as the balance of inbound and outbound cash flows. This article identifies the stages of analyzing the existing cash flows of a business entity and clarifies the information base used during its implementation. Relative liquidity indicators have gained the widest use among financial condition indicators. The article provides a characterization of liquidity indicators and summarizes scholars' views on determining their normative values. It is proven that the main difficulties arise during the interpretation of the analysis results, as there are no uniform standards even for liquidity ratios in economic literature, which leads to ambiguity in assessing the level of cash management success and their sufficiency to ensure the company's solvency. It is noted that achieving a balance between positive and negative cash flows is one of the main directions of optimizing cash flow. The article describes the composition of indicators characterizing the state and effectiveness of cash flow formation and the efficiency of cash fund utilization. It is emphasized that a reasoned and comprehensive economic analysis of cash funds creates conditions for rational cash management, as it helps to track key development trends of the enterprise, identify the main factors influencing it, and make further forecasts.

Key words: cash funds, analysis, liquidity, enterprise cash flows, management.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.03.058

Received 29.02.2024

Постановка проблеми. Забезпечення функціонування підприємств в умовах значного рівня невизначеності, зумовленого оголошенням воєнного стану, порушенням логістичних зв'язків, руйнуванням інфраструктури та зменшенням платоспроможного попиту населення країни, являє собою доволі складне завдання, яке потребує від управлінського персоналу пошуку дієвих способів вирішення поточних викликів. Ті суб'єкти господарювання, які зможуть організувати й підтримувати ефективне використання наявних у їх розпорядженні економічних ресурсів, матимуть більше шансів вистояти у цей непростий час та посилити свої конкурентні позиції на ринку. Серед усієї сукупності активів підприємства особливу увагу слід приділити грошовим коштам, визначальною характеристикою яких є абсолютна ліквідність.

Обсяг грошових коштів чинить прямий вплив на здатність господарюючого суб'єкта розрахуватися за наявними поточними зобов'язаннями у найкоротший термін. Відсутність достатньої кількості власних оборотних коштів призводить до погіршення платіжної дисципліни, зумовлює додаткові витрати, спричинені накладенням штрафних санкцій, що, в свою черг, впливає на фінансовий результат діяльності. Порушення безперервності системи розрахунків на ряді підприємств може в подальшому вилитися на рівні народного господарства у кризу неплатежів, погіршуючи економічне становище країни. У зв'язку з цим важливою складовою економічного аналізу на кожному підприємстві є аналіз грошових коштів, який є необхідною умовою ефективності управління грошовими потоками підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання аналізу руху грошових коштів та грошових потоків є предметом досліджень низки вітчизняних та іноземних науковців. Зокрема теоретичні та практичні аспекти аналізу грошових потоків, ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання розкриваються в роботах українських учених В. В. Ясишеної, І. М. Сисоєвої, Т. В. Польової, І. М. Парасій-Вергуненко, О. В. Побережець, Т. Ю. Чайки, С. Є. Лошакової, Г. О. Роганової та ін. Враховуючи напрацювання науковців, не применшуючи вагомості їх досліджень, та зважаючи на динамічні зміни економічного середовища дане дослідження не втрачає актуальності.

Метою статті є дослідження діючих методичних підходів до аналізу грошових коштів підприємства у контексті сучасного стану.

Постановка завдання. Досягнення поставленої мети пов'язане з необхідністю вивчення питання щодо основних напрямків та послідовності дій при аналізі грошових коштів; виокремлення показників, що мають першочергове значення при формуванні комплексного уявлення про структуру й стан коштів підприємства, а також грошових потоків у розрізі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Для вирішення поставлених завдань використано такі методи: системний підхід, узагальнення, аналіз.

Виклад основного матеріалу. Інформація, отримана у результаті аналізу наявності й руху грошових коштів, потрібна як для управлінського персоналу, адже використовується для цілей оцінювання та планування діяльності підприємства, так і для інвесторів, бо на її основі визначається доцільність здійснення вкладень. Інвестори цікавляться даними щодо чистого руху грошових коштів, особливо від операційної діяльності не менше, а в деяких випадках навіть більше, ніж чистим прибутком, відображеним у другій формі фінансової звітності. Це пов'язано з дотриманням при веденні обліку принципу нарахування, відповідно до якого всі статті доходів та витрат відображаються «в момент їх виникнення незалежно від часу надходження або сплати грошових коштів» [1]. Тобто при реалізації, наприклад, готової продукції на умовах післясплати у Звіті про фінансові результати буде відображено дохід, що впливає на збільшення суми прибутку, у той час як на Звіт про рух грошових коштів ця операція не вплине. У результаті може скластися така ситуація, коли підприємство буде прибутковим, але не матиме грошових коштів для погашення всіх поточних зобов'язань.

Відомості відображені у Звіті про фінансові результати значною мірою залежать від облікової політики підприємства. Наприклад, обраний метод амортизації основних засобів впливає на собівартість реалізованої продукції, збільшення якої призводить до зменшення прибутку. У той же час на Звіт про рух грошових коштів, що був складений за прямим методом, операція з нарахування амортизації впливу не має. Такі відмінності змушують інвесторів цікавитися не лише чистим фінансовим результатом, а й звертати значну увагу на значення грошового потоку, яке характеризує платоспроможність підприємства. В літературі з бізнес-аналітики досить часто згадується такий вислів: «cash flow is king», що означає пріоритетність для ряду зацікавлених осіб інформації про рух грошових коштів.

Метою аналізу грошових коштів є пошук напрямків оптимізації на основі оцінювання достатності формування, ефективності застосування, а також збалансованості вхідного та вихідного грошових потоків. Інформаційною базою для його проведення є фінансова звітність підприємства та дані оперативного бухгалтерського обліку.

В. В. Ясишена та І. М. Сисоєва виділяють шість основних етапів аналізу наявних грошових потоків господарюючого суб'єкта. Отримані дані стануть надійним підґрунтям для «прогнозування та планування грошових потоків на майбутнє» [2, с. 131–132].

1. Аналіз ліквідності балансу (співставлення коштів, котрі перед цим слід згрупувати за ознакою ліквідності та розташувати у порядку її спадання, із зобов'язаннями, які групуються згідно з ознакою строковості й розміщуються у порядку збільшення термінів погашення).

2. Аналіз показників оцінювання ліквідності підприємства (коефіцієнти абсолютної, швидкої та поточної ліквідності).

3. Аналіз Звіту про рух грошових коштів (дослідження величини, структури та змін за період, що відбулися з грошовими потоками у розрізі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності).

4. Аналіз оборотності дебіторської заборгованості та її співвідношення з кредиторською (розрахунок середнього періоду обороту, коефіцієнта співвідношення).

5. Аналіз показників, що характеризують грошові потоки (коефіцієнта ліквідності грошових потоків, кількості оборотів оборотних активів, середнього періоду обороту грошових коштів, середньоквадратичного відхилення грошових потоків, коефіцієнта кореляції позитивного та від’ємного грошових потоків і т.д.).

6. Формування узагальнених висновків про стан грошових потоків на основі проведеного аналізу.

Для оцінювання динаміки грошових потоків підприємства прийнято розраховувати такі показники ряду динаміки, як абсолютний та відносний приріст, темп зростання й темп приросту, абсолютне значення 1% приросту, а також відповідні середні величини. Якщо при здійсненні аналізу рядів динаміки відбувається порівняння кожного наступного періоду з попереднім, то такий показник прийнято називати ланцюговим, а якщо з першим (або іншим взятим за основу) – базисним. Методику розрахунку зазначених вище показників проведення аналізу рядів динаміки представлено у табл. 1.

Таблиця 1. Показники аналізу рядів динаміки

Показник	Методика розрахунку	
	Ланцюговий	Базисний
Абсолютний приріст	$\Delta Y_{\text{л}} = y_i - y_{i-1}, \quad (1.1)$ де $\Delta Y_{\text{л}}$ – абсолютний приріст; y_i – поточне значення; y_{i-1} – попереднє значення	$\Delta Y_{\text{б}} = y_i - y_0, \quad (1.2)$ де $\Delta Y_{\text{б}}$ – абсолютний приріст; y_i – поточне значення; y_0 – базисне значення
Відносний приріст	$\Delta X_{\text{л}} = \frac{x_i - x_{i-1}}{x_{i-1}} \times 100\%, \quad (1.3)$ де $\Delta X_{\text{л}}$ – відносний приріст; x_i – поточне значення; x_{i-1} – попереднє значення	$\Delta X_{\text{б}} = \frac{x_i - x_0}{x_0} \times 100\%, \quad (1.4)$ де $\Delta X_{\text{б}}$ – відносний приріст; x_i – поточне значення; x_0 – базисне значення
Темп зростання	$TЗ_{\text{л}} = \frac{y_i}{y_{i-1}} \times 100\%, \quad (1.5)$ де $TЗ_{\text{л}}$ – темп зростання; y_i – поточне значення; y_{i-1} – попереднє значення	$TЗ_{\text{б}} = \frac{y_i}{y_0} \times 100\%, \quad (1.6)$ де $TЗ_{\text{б}}$ – темп зростання; y_i – поточне значення; y_0 – базисне значення
Темп приросту	$TП_{\text{л}} = TЗ_{\text{л}} - 100, \quad (1.7)$ де $TП_{\text{л}}$ – темп приросту	$TП_{\text{б}} = TЗ_{\text{б}} - 100, \quad (1.8)$ де $TП_{\text{б}}$ – темп приросту
Абсолютне значення 1% приросту	$A_{\text{бс.}} = \frac{\Delta Y_{\text{л}}}{TП_{\text{л}}}, \quad (1.9)$ де $A_{\text{бс.}}$ – абсолютне значення 1% приросту	Обчислення показника має сенс тільки з точки зору методу ланцюгових підстановок

Джерело: побудовано за даними [3, с. 85].

Найширшого використання серед індикаторів фінансового стану набули відносні показники ліквідності. Ліквідність балансу відображає спроможність господарюючого суб'єкта розрахуватися за своїми поточними зобов'язаннями, наявними у розпорядженні оборотними активами за рахунок швидкого їх конвертування у грошові кошти. Важливо, щоб термін перетворення таких активів у гроші відповідав терміну погашення зобов'язань, так як від цього буде залежати платоспроможність підприємства. Більшість науковців вважають поняття ліквідності ширшим за платоспроможність. Т. В. Польова та Ю. В. Кравцова зазначають, що на відміну від ліквідності «платоспроможність виявляє здатність підприємства розраховуватися за власними поточними зобов'язаннями лише наявними на підприємстві грошовими коштами та їх еквівалентами» [4, с. 3].

За ступенем ліквідності активи умовно розподіляють на чотири групи (табл. 2). До першої групи (A1) відносять високоліквідні активи, а саме грошові кошти, їх еквіваленти та поточні фінансові інвестиції. Другу групу (A2) представляють активи, котрі можна швидко трансформувати у кошти. Це насамперед сума дебіторської заборгованості, що буде точно погашена за умовами договорів. До третьої групи (A3) належать активи, які відносно повільно реалізуються (виробничі запаси, незавершене виробництво, поточні біологічні активи тощо). У четверту групу (A4) входять усі важколіквідні активи, тобто такі, реалізація яких ускладнена, потребує значно більших витрат часу (основні засоби, нематеріальні активи, довготермінові біологічні активи й т.д.). Сюди відносяться всі активи, що не були включені до попередніх трьох груп.

Таблиця 2. Розподіл активів Звіту про фінансовий стан за рівнем ліквідності

Група	Показник	Активи, що входять до складу	Код рядка Балансу
A1	Високоліквідні	Гроші та їх еквіваленти	1165
		Поточні фінансові інвестиції	1160
A2	Швидколіквідні	Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125
		Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами	1130
		Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135
		Інша поточна дебіторська заборгованість	1155
A3	Повільноліквідні	Запаси	1100
		Поточні біологічні активи	1110
		Витрати майбутніх періодів	1170
		Інші оборотні активи	1190
A4	Важколіквідні	Необоротні активи	1095
		Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200

Джерело: побудовано за даними [1], [5, с. 86].

Аналогічно виконується групування пасивів Балансу (форми № 1) на найбільш термінові зобов'язання (П1), які підприємству слід погасити якомога скоріше, бо термін сплати за ними настав, середньотермінові зобов'язання та забезпечення (П2), довготермінові зобов'язання й забезпечення (П3) та постійні пасиви (П4) (табл. 3).

Таблиця 3. Розподіл пасивів Звіту про фінансовий стан за рівнем ліквідності

Група	Показник	Пасиви, що входять до складу	Код рядка Балансу
П1	Найбільш термінові зобов'язання	Поточна кредиторська заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями	1610
		Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1615
		Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1620
		Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	1625
		Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	1630
П2	Середньотермінові зобов'язання та забезпечення	Короткотермінові кредити банків	1600
		Поточні забезпечення	1660
		Доходи майбутніх періодів	1665
		Інші поточні зобов'язання	1690
П3	Довготермінові зобов'язання й забезпечення	Довготермінові зобов'язання й забезпечення (усього за розділом II)	1595
П4	Постійні пасиви	Власний капітал (усього за розділом I)	1495
		Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700

Джерело: побудовано за даними [1], [5, с. 88].

Далі отримані результати за кожною групою активу та пасиву порівнюються між собою. Баланс буде вважатися абсолютно ліквідним у випадку дотримання таких умов:

$$A1 \geq P1; A2 \geq P2; A3 \geq P3; A4 \leq P4 \quad (1.10)$$

При цьому, якщо будуть дотримані перші три умови, то четверта виконується автоматично, виходячи з логіки балансового рівняння, яке ще прийнято називати «обліковою моделлю», і згідно з яким сума активів підприємства дорівнює сумі власного капіталу та зобов'язань. Недотримання хоча б однієї з перших трьох нерівностей вказує на порушення ліквідності Звіту про фінансовий стан. Для зручності співставлення показників активу та пасиву підприємства можна скористатися табл. 4.

Таблиця 4. Співставлення показників активу та пасиву балансу підприємства за 20XX р.

Активи балансу	Тис. грн.	Знак	Пасиви балансу	Тис. грн.
Високоліквідні активи (A1)			Найтерміновіші зобов'язання (П1)	
Швидколіквідні активи (A2)			Середньотермінові зобов'язання (П2)	
Повільноліквідні активи (A3)			Довготермінові зобов'язання (П3)	
Важколіквідні активи (A4)			Постійні (стійкі) пасиви (П4)	
Баланс			Баланс	

Джерело: побудовано авторами.

Розглянутий вище підхід ряд науковців піддає критиці, оскільки деякі активи та пасиви всередині сформованих груп мають різні рівні ліквідності й терміновості сплати відповідно, що може призвести до викривлення результатів аналізу. На думку О. В. Побережець та А. О. Гусєва, задля усунення недоліків слід здійснити розподіл за альтернативною методикою на сім груп із застосуванням окремих вагових коефіцієнтів для кожної з них. Загальна сума коефіцієнтів як для груп активу, так для груп пасиву дорівнюватиме одиниці. Інтегральний показник ліквідності (ЄПЛ) розраховуватиметься за такою формулою [6, с. 227]:

$$\text{ЄПЛ} = \frac{0,3 \times A1 + 0,27 \times A2 + 0,18 \times A3 + 0,1 \times A4 + 0,08 \times A5 + 0,04 \times A6 + 0,03 \times A7}{0,3 \times П1 + 0,27 \times П2 + 0,18 \times П3 + 0,1 \times П4 + 0,08 \times П5 + 0,04 \times П6 + 0,03 \times П7} \quad (1.10)$$

де А1 – грошові кошти та їх еквіваленти (р. 1165);

А2 – поточні фінансові інвестиції (р. 1160);

А3 – сума дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи, послуги, за розрахунками з бюджетом та за виданими авансами, а також іншої поточної дебіторської заборгованості (р. 1125 + р. 1130 + р. 1135 + р. 1155);

А4 – запаси, поточні біологічні активи та інші оборотні активи;

А5 – витрати майбутніх періодів (р. 1170);

А6 – необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття (р. 1200);

А7 – необоротні активи (р. 1095);

П1 – поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом та зі страхування (р. 1620 + р. 1625);

П2 – сума короткотермінових кредитів банків, поточної кредиторської заборгованості за довготерміновим зобов'язаннями, за товари, роботи, послуги, за розрахунками з оплати праці та інших поточних зобов'язань (р. 1600 + р. 1610 + р. 1615 + р. 1630 + р. 1690);

П3 – поточні забезпечення та доходи майбутніх періодів (р. 1660 + р. 1665);

П4 – сума відтермінованих податкових зобов'язань, довготермінових кредитів банків та інших довготермінових зобов'язань (р. 1500 + р. 1510 + р. 1515);

П5 – довготермінові забезпечення та цільове фінансування (р. 1520 + р. 1525);

П6 – зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття (р. 1700);

П7 – власний капітал (р. 1495).

Для оцінювання ліквідності господарюючого суб'єкта прийнято розраховувати три коефіцієнти: абсолютної, швидкої та загальної ліквідності. Останній називають ще коефіцієнтом покриття або критичної платоспроможності. Наявність різних показників пояснюється у тому числі відмінністю в інформаційних потребах користувачів. Постачальники сировини та матеріалів, у першу чергу, звертають увагу на коефіцієнт абсолютної ліквідності, адже їм важливо, щоб підприємство могло розрахуватися з ними якнайшвидше. Банки при кредитуванні цікавляться коефіцієнтом швидкої ліквідності, а покупці та власники цінних паперів підприємства аналізують коефіцієнт загальної ліквідності (табл. 5).

Таблиця 5. Характеристика основних показників ліквідності

Показник	Методика розрахунку	Граничне значення
1	2	3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{\text{абс.}} = \frac{\Gamma + \text{ПФІ}}{\text{ПЗ}} \quad (1.11)$ <p>де Γ – грошові кошти та їх еквіваленти; ПФІ – поточні фінансові інвестиції; ПЗ – поточні зобов'язання</p>	У діапазоні від 0,2 до 0,35. Якщо менше 0,2, то підприємство не зможе за першою ж потребою погасити борги. Якщо більше 1, то має місце неадекватне управління грошовими коштами

1	2	3
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$K_{\text{шв.}} = \frac{\Gamma + \text{ПФІ} + \text{ДЗ}}{\text{ПЗ}} \quad (1.12)$ де Γ – грошові кошти та їх еквіваленти; ПФІ – поточні фінансові інвестиції; ДЗ – дебіторська заборгованість; ПЗ – поточні зобов'язання	Якщо $K_{\text{шв.}}$ у межах 0,6–1 (залежно від сфери діяльності), то підприємство може своєчасно розрахуватися за наявними зобов'язаннями. При цьому важливо звернути увагу на частку дебіторської заборгованості, частину якої важко стягнути своєчасно
Коефіцієнт загальної ліквідності	$K_{\text{заг.}} = \frac{\text{ОА}}{\text{ПЗ}} \quad (1.13)$ де ОА – оборотні активи; ПЗ – поточні зобов'язання	$1 \leq K_{\text{заг.}} < 2$; якщо $K_{\text{заг.}}$ менше за 1, то це свідчить про недостатність короткотермінової платоспроможності, а якщо більше 2, то – про неадекватне управління поточними активами

Джерело: побудовано за даними [7, с. 902–904].

Доцільно розглянути та порівняти наявні у нормативно-правових актах та економічній літературі граничні значення коефіцієнтів ліквідності. Річ у тім, що від встановлених норм буде залежати трактування результатів, висновки про те, чи є проблеми у діяльності підприємства, на основі яких будуть прийматися рішення щодо потреби внесення в управління грошовими коштами та їх еквівалентами певних коректив. У результаті було встановлено, що погляди відрізняються (табл. 6).

Таблиця 6. Рекомендовані значення коефіцієнтів ліквідності

Джерело	Коефіцієнти ліквідності		
	Абсолютної	Швидкої	Загальної
Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації [8]	>0; збільшення	0,6–0,8	>1
Методика інтегрального оцінювання інвестиційної привабливості підприємств та організацій [9]	0,2–0,35	–	>1; якщо в межах 1–1,5, то підприємство своєчасно ліквідує борги
Порядок № 616 [10]	–	–	≥ 1
Халатур С. М., Бровко Л. І., Моруга Т. О. [11, с. 58]	>0,2	>1	>2
Булка А. О., Шаповал Л. П. [12, с. 2]	0,2–0,35	1–2	1,5–2,5
Щербатих Д. В. [13, с. 195]	0,2–0,25	≥ 1	≥ 1
Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Водоріз Я. С. [14, С. 902–904]	0,2–0,6	0,6–1	1–2

Джерело: узагальнено авторами.

Одним із основних напрямків оптимізації руху грошових коштів є досягнення збалансованості обсягу додатного та від'ємного потоків. І дефіцитний, і надлишковий грошовий потік негативно впливають на діяльність господарюючого суб'єкта й свідчать про наявні недоліки в організації діяльності. Дефіцит грошового потоку проявляється у вигляді погіршення платоспроможності, зростання обсягів простроченої кредиторської заборгованості, збільшення тривалості фінансового циклу тощо. Надлишок свідчить про те, що вільні грошові кошти недостатньо залучаються у діяльність і що підприємство не отримує максимальної користі від їх використання. Ті господарюючі суб'єкти, у розпорядженні яких є надлишок тимчасово вільних коштів, мають можливість, наприклад, здійснювати інвестиції. Тому для управління грошовими потоками прийнято розраховувати ряд коефіцієнтів, що характеризують їх стан та ефективність формування (табл. 7).

Таблиця 7. Показники, що характеризують стан та ефективність формування грошових потоків

Показник	Методика розрахунку	Характеристика
Коефіцієнт ліквідності грошового потоку	$K_{л.грп.} = \frac{ДГП}{ВГП}, \quad (1.14)$ <p>де ДГП – додатний грошовий потік; ВГП – від’ємний грошовий потік</p>	Показує спроможність підприємства покрити витрачання грошових коштів додатним грошовим потоком у звітному періоді
Коефіцієнт ефективності грошового потоку	$K_{еф.грп.} = \frac{ЧГП}{ВГП}, \quad (1.15)$ <p>де ЧГП – чистий грошовий потік; ВГП – від’ємний грошовий потік</p>	Відображає результативність рішень управлінського персоналу щодо грошових коштів, їх вплив на стан фінансової рівноваги
Кількість оборотів оборотних активів	$K_{об.оа.} = \frac{ЧДР}{СЗ_{оа}}, \quad (1.16)$ <p>де ЧДР – чистий дохід від реалізації; СЗ_{оа} – середня сума оборотних активів в аналізованому періоді</p>	Показує швидкість обороту оборотних активів підприємства
Кількість оборотів грошових коштів	$K_{об.г.} = \frac{ЧДР}{СЗ_г}, \quad (1.17)$ <p>де ЧДР – чистий дохід від реалізації; СЗ_г – середній залишок грошових коштів та їх еквівалентів</p>	Відображає швидкість обороту грошових коштів підприємства
Тривалість обороту грошових коштів	$T_{об} = \frac{360}{K_{об.г.}}, \quad (1.18)$ <p>де K_{об.г.} – кількість оборотів грошових коштів та їх еквівалентів</p>	Показує тривалість одного обороту грошових коштів у днях
Коефіцієнт участі грошових коштів та їх еквівалентів в оборотних активах	$K_{уч} = \frac{СЗ_{г.к.}}{СА}, \quad (1.19)$ <p>де СЗ_{г.к.} – середній залишок грошових коштів та їх еквівалентів в аналізованому періоді; СА – середня сума оборотних активів в аналізованому періоді</p>	Відображає рівень ефективності використання грошових активів
Коефіцієнт реінвестування чистого грошового потоку	$K_{р.чгп.} = \frac{ЧГП-Д}{\Delta PI + \Delta ДФІ}, \quad (1.20)$ <p>ЧГП – чистий грошовий потік; Д – сума сплачених дивідендів; ΔPI – сума приросту реальних інвестицій; ΔДФІ – сума приросту довготермінових фінансових інвестицій</p>	Показує частку грошових інвестицій, направлених на подальший розвиток підприємства
Коефіцієнт кореляції позитивного та від’ємного грошових потоків	$K_k = \frac{\sum ДГП \times ВГП - \frac{\sum ДГП \times \sum ВГП}{n}}{\sqrt{(\sum ДГП^2 - \frac{(\sum ДГП)^2}{n})(\sum ВГП^2 - \frac{(\sum ВГП)^2}{n})}} \quad (1.21)$ <p>де ДГП – додатний грошовий потік; ВГП – від’ємний грошовий потік; n – кількість періодів, що досліджуються</p>	Характеризує синхронність вхідного та вихідного грошових потоків у часі.

Джерело: побудовано за даними [2, С. 136–137], [14].

Для оцінювання грошових потоків підприємства також прийнято розраховувати показники рентабельності, які характеризують ефективність використання грошових коштів, вказують на розмір прибутку, згенерованого кожною гривнею за досліджуваний період (табл. 8).

Таблиця 8. Коефіцієнти рентабельності грошових потоків підприємства

Показник	Методика розрахунку
Коефіцієнт рентабельності притоку грошових коштів	$P_{\text{пр.г.}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ДГП}}, \quad (1.22)$ де ЧП – чистий прибуток; ДГП – притік грошових коштів
Коефіцієнт рентабельності відтоку грошових коштів	$P_{\text{в.г.}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВГП}}, \quad (1.23)$ де ЧП – чистий прибуток; ВГП – відтік грошових коштів
Коефіцієнт рентабельності залишку грошових коштів	$P_{\text{зал.г.}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{СЗ}_r}, \quad (1.24)$ де ЧП – чистий прибуток; СЗ _r – середній залишок грошових коштів та їх еквівалентів
Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від операційної діяльності	$P_{\text{г.оп.}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧГП}_{\text{оп.}}}, \quad (1.25)$ де ЧП – чистий прибуток; ЧГП _{оп.} – чистий грошовий потік від операційної діяльності (позитивний)
Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від інвестиційної діяльності	$P_{\text{г.інв.}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧГП}_{\text{інв.}}}, \quad (1.26)$ де ЧП – чистий прибуток; ЧГП _{інв.} – чистий грошовий потік від інвестиційної діяльності (позитивний)
Коефіцієнт рентабельності грошового потоку від фінансової діяльності	$P_{\text{г.ф.}} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧГП}_{\text{ф.}}}, \quad (1.27)$ де ЧП – чистий прибуток; ЧГП _{ф.} – чистий грошовий потік від фінансової діяльності (позитивний)
Коефіцієнт рентабельності грошових витрат за операційною діяльністю	$P_{\text{г.витр.}} = \frac{\text{ЧГП}_{\text{оп.}}}{\text{ЧГП}_{\text{ф.}}}, \quad (1.28)$ де ЧГП _{оп.} – чистий грошовий потік від операційної діяльності; ВГП – відтік грошових коштів у ході операційної діяльності

Джерело: побудовано за даними [14], [15, с. 132]

Розглянута методика аналізу грошових коштів набула широкого розповсюдження, так як дозволяє не лише відслідкувати поточний стан, а й виявити загальні тенденції, що важливо для цілей планування діяльності підприємства на майбутнє та пошуку напрямків поліпшення стану, зміцнення фінансової стабільності. Дані, отримані у результаті, є вагомим аргументом при обґрунтуванні зацікавленим особам фінансових та інвестиційних рішень стосовно підприємства та перспективності його діяльності.

Висновки. Функціонування підприємства нерозривно пов'язане з рухом грошових коштів, недарма їх ще називають «кров'ю» бізнесу. Від збалансованості розміру надходжень грошей з їх подальшим витрачанням залежить успішність діяльності господарюючого суб'єкта, його здатність як фінансувати поточну діяльність, своєчасно погасивши заборгованість перед кредиторами, так і акумулювати кошти для подальшого інвестування в розширення виробництва.

Обґрунтований та повний економічний аналіз грошових коштів створює умови для здійснення раціонального управління грошовими коштами, адже він допомагає відстежувати ключові тенденції розвитку підприємства, виявляти головні фактори, які на нього впливають, та будувати подальші прогнози. Найбільш широкого використання серед індикаторів фінансового стану набули відносні показники ліквідності, при аналізі яких основні складнощі виникають на етапі трактування отриманих результатів, адже в економічній літературі відсутні єдині граничні норми для цих коефіцієнтів. Це

призводить до неоднозначності оцінювання рівня успішності управління грошовими коштами та їх достатності для забезпечення платоспроможності підприємства.

Conclusions. The functioning of an enterprise is closely linked to the movement of cash funds, which are often referred to as the «lifeblood» of business. The success of a business entity's activities and its ability to finance current operations while timely repaying debts to creditors and accumulating funds for further investment in production expansion depend on the balanced size of cash inflows and outflows. A reasoned and comprehensive economic analysis of cash funds creates conditions for rational cash management, as it helps to track key development trends of the enterprise, identify the main factors influencing it, and make further forecasts. Relative liquidity indicators have gained the widest use among financial condition indicators. Still, the main difficulties arise during the interpretation of the analysis results due to the absence of uniform standards for these coefficients in economic literature. This leads to ambiguity in assessing the level of cash management success and their sufficiency to ensure the company's solvency.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.02.2024).
2. Ясишена В. В., Сисоєва І. М. Методика проведення аналізу грошових потоків підприємств. *Інноваційна економіка*. 2012. № 2. С. 131–139.
3. Костюк В. О., Мількін І. В. Статистика: навч. посібник. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 166 с.
4. Польова Т. В., Кравцова Ю. В. Аналіз ліквідності балансу підприємства на прикладі ПРАТ «Бондарівське». *Ефективна економіка*. 2018. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/35.pdf (дата звернення: 12.02.2024).
5. Парасій-Вергуненко І. М. Статичний і динамічний підходи до аналізу ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання. *Фінанси України*. 2017. № 2. С. 81–95. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2017.02.081>
6. Побережець О. В., Гусев А. О. Ліквідність балансу підприємства та методика її визначення. *Приазовський економічний вісник*. 2021. № 2 (25). С. 223–230.
7. Чайка Т. Ю., Лошакова С. Є., Водоріз Я. С. Розрахунок коефіцієнтів ліквідності за балансом, урахування фінансових і виробничих особливостей підприємства під час здійснення коефіцієнтного аналізу ліквідності. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 900–908.
8. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 26.01.2001 р. № 49/121. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.02.2024).
9. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: затверджено наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.1998 р. № 22. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.02.2024).
10. Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 14.07.2016 р. № 616. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 12.02.2024).
11. Халатур С. М., Бровко Л. І., Моруга Т. О. Методологія оцінки ліквідності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава*. 2017. № 12. С. 56–60.
12. Булка А. О., Шаповал Л. П. Оцінка та управління ліквідністю і платоспроможністю ПАТ «Укрнафта» в умовах фінансово-економічної кризи. 2017. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/548.pdf> (дата звернення: 12.02.2024).
13. Щербатих Д. В. Аналіз показників ліквідності на підприємствах машинобудування в Черкаській області. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2012. Вип. 30 (1). С. 194–197.
14. Лимешко О. Аналіз грошових потоків підприємства. 2019. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-nalogi-i-otchetnost-10-analiz-denezhnyx-potokov-predpriyatiya> (дата звернення: 12.02.2024).

15. Роганова Г. О. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства. *Економічний дискурс*. 2021. Вип. 3. С. 128–138.

References

1. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti»: zatverdzheno nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013 no. 73. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (accessed 12 February 2024).
2. Yasyshena V. V., Sysoieva I. M. (2012). Metodyka rovedennia analizu hroshovykh potokiv pidpriemstv [Methodology for analyzing cash flows of enterprises]. *Innovatsiina ekonomika*, vol. 2, pp. 131–139.
3. Kostiuk V. O., Milkin I. V. (2015). Statystyka: navch. posibnyk [Statistics: education manual]; Kharkiv. nats. un-t misk. hosp-va im. O. M. Beketova. Kharkiv: KhNUMH im. O.M. Beketova. [In Ukrainian].
4. Polova T. V., Kravtsova Yu. V. (2018). Analiz likvidnosti balansu pidpriemstva na prykladi PRAT «Bondarivske» [Analysis of the liquidity of the company's balance sheet on the example of PRJSC «Bondarivske»]. *Efektivna ekonomika*, vol. 10. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/35.pdf (accessed 12 February 2024).
5. Parasii-Verhunencko I. M. (2017). Statychnyi i dynamichni pidkhody do analizu likvidnosti ta platospromozhnosti subiektiv hospodariuvannia [Static and dynamic approaches to the analysis of liquidity and solvency of economic entities]. *Finansy Ukrainy*, vol. 2. pp. 81–95. DOI: <https://doi.org/10.33763/finukr2017.02.081>
6. Poberezhets O. V., Husiev A. O. (2021). Likvidnist balansu pidpriemstva ta metodyka yii vyznachennia [Liquidity of the company's balance sheet and the method of its determination]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk*, vol. 2 (25), pp. 223–230.
7. Chaika T. Yu., Loshakova S. Ye., Vodoriz Ya. S. (2018). Rozrakhunok koefitsientiv likvidnosti za balansom, urakhuvannia finansovykh i vyrobnychykh osoblyvostei pidpriemstva pid chas zdiisnennia koefitsientnoho analizu likvidnosti [Calculation of liquidity ratios according to the balance sheet, taking into account the financial and production characteristics of the enterprise during the implementation of liquidity ratio analysis]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 15, pp. 900–908.
8. Polozhennia pro poriadok zdiisnennia analizu finansovoho stanu pidpriemstv, shcho pidliahaiut pryvatyzatsii: zatverdzheno nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 26.01.2001 no. 49/121. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (accessed 12 February 2024).
9. Metodyka intehranoi otsinky investytsiinoi pryvablyvosti pidpriemstv ta orhanizatsii: zatverdzheno nakazom Ahentstva z pytan zapobihannia bankrutstvu pidpriemstv ta orhanizatsii vid 23.02.1998 no. 22. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (accessed 12 February 2024).
10. Poriadok provedennia otsinky finansovoho stanu potentsiinoho benefitsiara investytsiinoho proektu, realizatsiia yakoho peredbachaietsia na umovakh finansovoi samoakupnosti, a takozh vyznachennia vydu zabezpechennia dlia obsluhovuvannia ta pohashennia pozyky, nadanoi za rakhunok koshtiv mizhnarodnykh finansovykh orhanizatsii, obsluhovuvannia yakoi zdiisniuvatymetsia za rakhunok koshtiv benefitsiara: zatverdzheno nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 14.07.2016 no. 616. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (accessed 12 February 2024).
11. Khalatur S. M., Brovko L. I., Moruha T. O. (2017). Metodolohiia otsinky likvidnosti ta platospromozhnosti silskohospodarskykh pidpriemstv [Methodology for assessing the liquidity and solvency of agricultural enterprises]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 12, pp. 56–60.
12. Bulka A. O., Shapoval L. P. (2017). Otsinka ta upravlinnia likvidnistiu i platospromozhnistiu PAT «Ukrnafta» v umovakh finansovo-ekonomichnoi kryzy [Assessment and management of liquidity and solvency of PJSC “Ukrnafta” in the conditions of financial and economic crisis]. Available at: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/548.pdf> (accessed 12 February 2024).
13. Shcherbatykh D. V. (2012). Analiz pokaznykiv likvidnosti na pidpriemstvakh mashynobuduvannia v Cherkaskii oblasti. [Analysis of liquidity indicators at machine-building enterprises in the Cherkasy region]. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Seriia: Ekonomichni nauky*, vol. 30 (1), pp. 194–197.
14. Lymeshko O. (2019). Analiz hroshovykh potokiv pidpriemstva [Analysis of cash flows of the enterprise]. Available at: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-nalogi-i-otchetnost-10-analiz-de-nezhnyx-potokov-predpriyatiya> (accessed 12 February 2024).
15. Rohanova H. O. (2021). Koefitsientnyi analiz hroshovykh potokiv pidpriemstva [Coefficient analysis of cash flows of the enterprise]. *Ekonomichnyi dyskurs*, vol. 3, pp. 128–138. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2021-2-13>